

L i t e r a t u r.

Anmeldelse af Skriftet: Kortfattet Under-
viisning i Agerdyrking. En Lærebog for Landsbyskoler. Udgiven af det Kgl. Landhuusholdnings-Selskab. (Kjøbenh. 1835. 7 Ark 8. Koster, indbundet, 32 Sk.)

At det er og altid har været vor Konges faderlige Villie, ogsaa at udbrede Oplysning iblandt Landalmuen, derom vidne de talrige Landsbyskoler, der under hans Regjerings Tid ere oprettede, saavel som Landhuusholdnings-Selskabets Forbedring. At Landalmuens Oplysning ogsaa har været, og er et Ønske, som Nationens oplystere Deel nærer, derom vidne de ikke faa Sognebibliotheker, som Landsbypæstere og Andre, der vare nidkjære for Sagen, have oprettet og hvortil ei blot Landhuusholdnings-Selskabet, men og Private have ofte stænket Bøger. At disse Bestræbelser ei have været uden Folge, derom kan ingen bedre dømme, end den, der kan sammenligne Bonden, som han var for 40 Aar siden, med det han nu er. Og naar han dog endnu ei er der, hvor vi ønske ham, hvor vi maaskee med nogen Det kunde ventet ham, saa glemme man ikke, at en lang og haard Trældoms Folger, og den Elvshed

den blandt Andet maatte frembringe, vil have lang Tid til at forsvinde. Det har imidlertid vaakt, som det synes, billig Forundring, at der i Landsbyskolerne Intet læres af Agerbruget, uagtet det er der ved, at Bondestandens store Majoritet skal finde Underhold og levere de Produkter, hvorpaa egentlig Danmarks Velfærd berouer; det har vaakt Forundring, at ved de Seminarier, hvor Landsbyskolelærere dannes, Intet læres af Landoekonomien, at der ikke er givet disse Leilighed til, at erhverve Kundskaber, hvorved de meget kunde gavne den Stand, de skulle leve og virke iblandt. Og denne Forundring foresges, naar man betænker, at næst Religion og Moral kan Intet, der er Bonden saa vigtigt, som Agerdyrkningen, læres ham.

Nærværende "Kortfattede Underviisning i Agerdyrkningen," som er udgivet af Landhuusholdnings-Selskabet, er bestemt til at være en Læsebog for Landsbyskoler, hvortil den ogsaa synes ganske at kvalificere sig, da den er skrevet i et tydeligt Sprog, og i Korthed gennemgaaer det Vigtigste af det, der mest behøves at lægges Bonden paa Hjertet. Især vil denne Læsebog gjøre Gavn der, hvor Skolelæreren selv er en dygtig Landmand, og ved mundtlig Foredrag kan end mere bevise, og ved Exempler tydeligere gjøre, de i Bogen givne Grundregler.

Som Exempel paa vor Forfatters Skrivemaade ville vi meddele Følgende. I det han omhandler Sædskiftet, siger han, efterat have omtalt Kobbelbru

get: "Det Sædskifte, som imidlertid mest svarer til
 "Agerdyrkingens Formaal, at frembringe den stør-
 "ste Mængde godt Foder og kraftig Gjødning, samt
 "ved disse Hjælpemidler sætte Jorden i den beqvem-
 "meste Tilstand for de Sædarter, der skulle dyrkes,
 "er Bøvelbruget. Dets Grundsætning er den: at
 "Gjødningen først anvendes til at frembringe Fo-
 "der, det er, nyt Gjødningsmaterial, eller kortere
 "saaledes: jo mere Foder, jo mere Gjødning, og
 "som en nødvendig Følge heraf, jo mere Korn.
 "Denne Sætnings Rigtighed er saa indlysende, at
 "ingen erfaren Bonde vil nægte den. Han vil
 "indrømme, at hans Afgrøder maae fordobles,
 "naar hans Gjødning fordobles; at hans Velstand
 "maae tiltage ved en Brugsmaade, der tillader ham
 "at dyrke henved dobbelt saa megen Sæd paa sin
 "Jordlod, og holde en halv Gang saamange Qvægs-
 "hoveder som før. — — — Det vil overor-
 "dentligt forsøge Mængden af Korn og Qvæg, det
 "er: Gjenstandene for Menneskets Underholdning,
 "men ogsaa forsøge Folkemængden og forskaffe den
 "baade Arbeide og Brød." — —

"Den lykkelige Bonde, som ikke mangler Lyst
 "eller Driftighed eller Fordomsfrihed til at tilegne
 "sig den fortrinligste, og i saare mange Tilfælde al-
 "lerede i Diebliffet for hans lille Jordbrug passer-
 "ligste Brugsmaade, anbefaler Man fornemmeligen
 "at gjøre Begyndelsen med at staldfodre; for det
 "første Heste og Ungqvæg, ja, selv Faar og Mal-

”føqvæg, Faarene i aaben Stald med et Skunr, og
”Malføqvæget til visse Tider af Dagen eller Nats
”ten. Den Gjødning, som denne Fodringsmaade
”tilveiebringer, vil jevne Banfkelighederne ved at
”gaae over til Bexelbruget.” — —

Forfatterens Skildring af den Landmands Forfatning, der begynder sin Jorddyrkning med tomme Hænder, er træffende og fortjener at paaagtes, et blot af den, der kjøber en Jordeiendom, men mangler Driftscapital, og altsaa havde gjort bedre i at forpagte; men og af Fæstebonden, der for at komme til Gaard, giver i Indfæstning den sidste Skilling han eier, ligesom af Godseieren, der handler mod sin sande Lærv, om han fordrer og tager den. Vor Forfatter siger nemlig: ”Mangel af denne Formue (Driftscapitalen) sætter Landmanden i en bedrøvelig Afmagts Tilstand. Han kan ikke holde de fornødne Folk til at bestride sit Arbeide; Hestene ere, især om Foraaret, kraftesløse, fordi han enten mangler Korn til dem, eller af Træng maa sælge det; bedre Volskredskaber kunne ikke anskaffes, og de, Man har, kun maadeligt holdes vedlige; han saaer ofte slet og ureent Sædekorn, fordi han ikke har Raad til at faae det byttet; avler han ingen Kløverfrøe, saa bliver vel endog Jorden udlagt, uden at besaaes dermed; han undergraver sin Fremtids Belfærd, ved at sælge Hø eller overlade det til den følesløse Uagerkarl; istedet for at pleie den moderlige Jord, og opoffre en mindre, nær

"mere Fordeel, for at sætte den Hånd til at yde
 "en bestandigere og større i Fremtiden, nødes han
 "ofteft til at gribe efter Jordens sidste Kræfter og
 "forarme denne, tilligemed sig selv." — Hvem
 iblandt os har ikke mange Gange truffet Originas
 lerne, hvorefter Forfatteren har malet dette, kun alt
 for vel trufne, Billede?

Uagtet vi efter vor fuldkomneste Overbeviis-
 ning anbefale dette Skrift anvendt paa tilsigtede
 Maade, i det vi ei betvivle, at det kan være til
 væsentlig Gavn, ville vi dog ikke i Alt tiltræde
 Forfatterens Udtryksmaade og Anviisning, men for
 at man ei skal troe, at vi i væsentlige Ting afs-
 vige fra ham, ville vi anføre det vi ei kunne billige.
 Vi have alt tidligere udtalt os angaaende den lands-
 oekonomiske Terminologie og stræbt at vise, at visse
 Udtryk, som ere vildledende, burde forandres. Blandt
 disse sætte vi Jordsmonnets Classification (S. 6)
 i muldede, muldlerede, muldsandede Jor-
 der. Efter at have lært, at Mulden er Dyrø og
 Planterø Levninger, kan ved muldede Jorder lo-
 gisk ei forstaaes andet, end Jorder, der indeholde
 Muld, eller egentlig Jorder, der have betydeligt af
 Muld. Saaledes sige vi lerede Jorder og ud-
 trykke derved, at Leret findes i overveiende Mængde
 deri; sandede Jorder, naar Sandet er overveiende.
 "Muldede Jorder" betyder altsaa saadanne, hvori
 Mulden i betydelig Mængde forefindes. Men det
 er ikke det vor Forfatter forstaaer ved muldlerede

Jorder; han vil derved betegne fjøre Leerjorder; Jorder, der ved Plov og Harve let smuldres. Hiin vildledende Terminologie have vi fra Høegh, og han brugte disse Udtryk for at rette sig efter Bøndernes Sædvaner; men Skribenten bør i vore Dage stræbe at berigtige og bestemme Udtrykkene, for lidt efter lidt at skaffe disse Indgang selv hos Almuesmanden; han maa ikke lade denne blive paa den Plads han finder ham, men stedse stræbe, i det han rækker hant Haanden, at drage ham lidt nærmere op til sig. Frygter han, ved at bruge ualmindelige Udtryk, ei at forstaaes, saa lad ham et Par Gange tilføie nogle forklarende Ord; disse ville snart blive ufor nødne.

S. 19 siger Forfatteren: "Det er derfor" — for at Gjødningens flygtige Dele ei i den hidsigste Gjørningsperiode skulle bortdunste — "fordeelagtigt om man kan opdyngge den (Gjødningen) 2 à 3 Uger i Stalden." Denne Maade at behandle Gjødningen paa er anbefalet af flere dygtige Landoeconomer, og er brugelig i hele Provindsen; men vor Forf. synes, i det han skrev dette, at have glemt, at han skriver ene for vore Bønder; han synes at have glemt, at Ureenligheden i vore Bønderstalde allerede er meget for liden, Skjøndt de daglig muges, og at denne Maade, anvendt hos dem, vilde end mere forsøge Ureenligheden; han synes endelig at have glemt, at vore Bønderstalde aldeles ikke ere indrettede saaledes, at denne Maade at behandle Gjødningen der er anvendelig.

Ved at omtale Boghveden brugt til grønt Foder, vilde det vel have været rigtigt at anmærke, at den i denne Tilstand er skadelig for Faar og Sviiin, især naar de ere umiddelbart udsatte for Solens Paavirkning.

I det vi slutte denne korte Anmeldelse, kunne vi ikke tilbageholde det Ønske, at det kongelige danske Cancellie vil, efter Landhuusholdnings-Selskabets Andragende, autorisere dette Skrift, som Lærebog i Landsbyskolerne. Dets gavnlige Virkning, om end naturligviis langsom, vil ikke udeblive*).

Strandmøllen i Juli 1835.

Drewsen.

---

*) Ved Circulaire af 1ste August 1835 til Skoledirectionerne har det Kongl. danske Cancellie tilkjendegivet disse, at denne Bog ønskes anskaffet til Brug i Landsbyskolerne for de specielle Skolelærers Regning, naar de dertil have Gode. Bemeldte Collegium har iøvrigt udbeelt 100 Exemplarer til Skolelærer-Seminarierne.

u b g.